

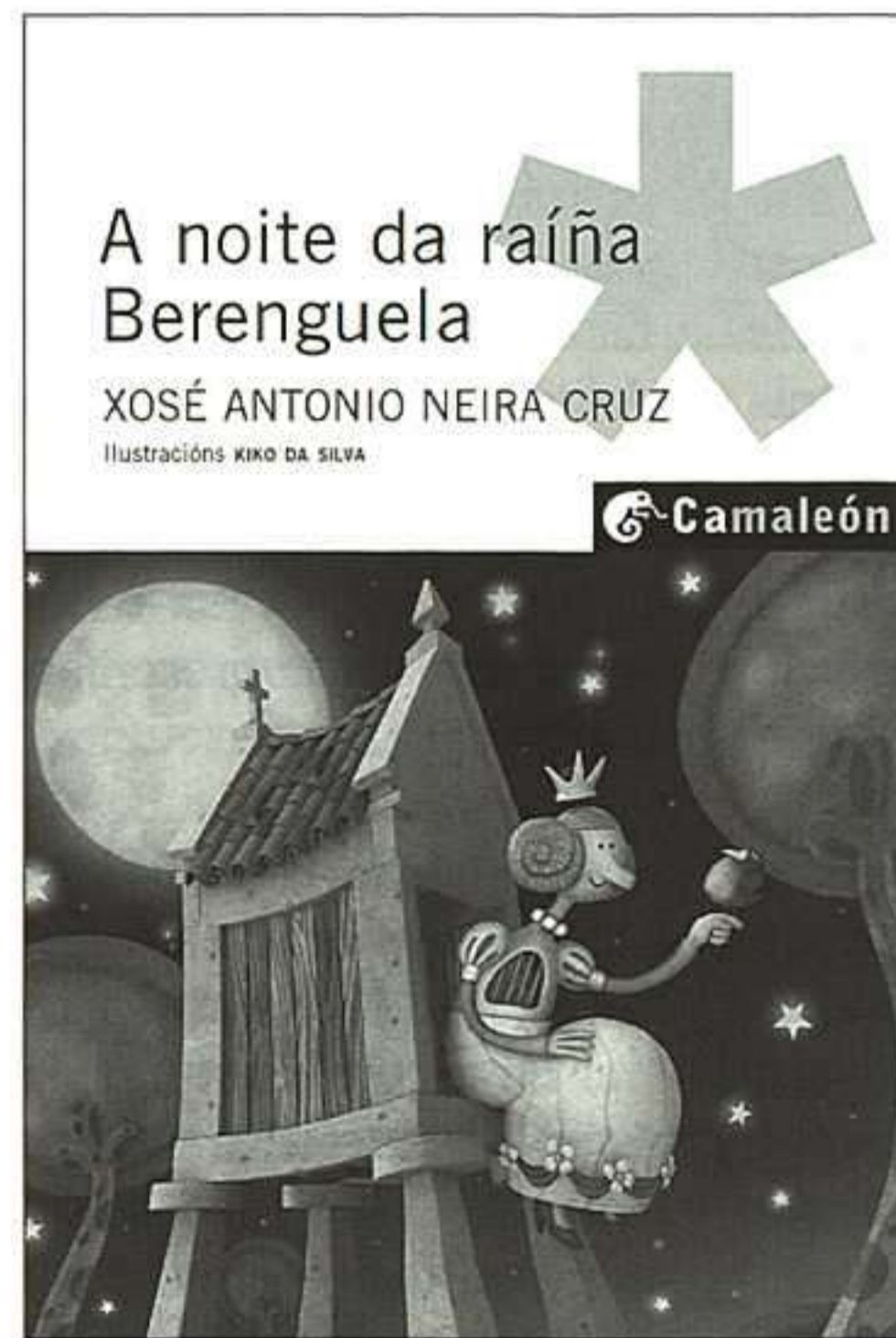
Galicia: unha LIX con bos cimentos

Mª Jesús Fernández

Un ano máis, unha ollada xeral á produción editorial en Galicia e en galego para nenos e mozos, amosa a imaxe dun sector perfectamente consolidado, que se mantén constante en canto a novos títulos e número de exemplares editados, que diversifica a oferta, tanto en temas como nas idades dos posibles receptores, que acadan unha considerable calidade media literaria e unha realmente notoria calidade de edición. Vemos tamén que, xunto a editoriais e coleccións xa veteranas, foron aparecendo outras novas. Do mesmo xeito, ó lado de escritores e ilustradores ben coñecidos e prestixiosos, xorden continuamente nomes novos que garanten a continuidade e a renovación do sector.

Premios

Se comezamos falando dos premios, e faremolo referíndonos unicamente a aqueles que nos se circunscriben ó ámbito da lingua galega, atopamos que os autores que foron distinguidos nos últimos meses son todos eles creadores de recoñecido prestixio, con obra traducida a outros idiomas e, polo tanto, con lectores tanto en Galicia como noutras comunidades. É o caso de Xosé Antonio Neira Cruz, gañador do Premio Lazarillo 2004, cun libro de teatro infantil, *A noite da raíña Berenguela*, e tamén o de Agustín Fernández Paz, que obtivo o Premio Edebé de Literatura Infantil cun libro ben representativo da súa obra para nenos, *A escola dos piratas*. Así mesmo, novos títulos engadíronse á lista dos «White Ra-

vens», libros seleccionados pola prestixiosa Biblioteca Xuvenil Internacional de Munich: o fermoso *Bolboretas*, de Xabier P. Docampo polo texto e Xosé Cobas polas ilustracións; *O armiño dorme*, de Xosé Antonio Neira Cruz; *¿Que contan as ovellas para durmir?*, con texto e ilustracións de Kiko Dasilva; e *O Brindo de ouro*, de Xesús Manuel Marcos.

Prelectores e primeiros lectores

Un considerable número de títulos foron editados, con desigual fortuna, nestes últimos meses para os máis pequenos. Moi bonita e interesante pareceunos a nova colección Do Berce á Lúa que a editorial Kalandraka dirixe a nenos e nenas a partir dos seis meses de idade. Trátase, polo momento, de cinco libros de pequeno formato, tapa e follas interiores duras, perfectamente adap-

tados as mans dos seus pequenos destinatarios. Os breves textos son de Antonio Rubio e as ilustracións de Óscar Villán. Os títulos son: *Lúa, Cinco, Miua, Paxariña de papel* e *Crocodilo*. Os responsables da colección designan estes traballos como «pictogramas poéticos ou poeogramas», xa que son breves composicións poéticas nas que o peso comunicativo recae fundamentalmente nas imaxes coas que se ten buscado obter efectos de ritmo e rima, así como representar estruturas e recursos propios do cancionero popular infantil: reiteración, acumulación, encadeamento, onomatopeas, etc.

Esta mesma editorial, e concretándonos ós libros escritos en galego orixinal, publica na colección Sondeconto o libro-disco *O oso fabuloso*, bonita historia que narra como o osiño volve feliz ó colexio despois de ter comprobado que aínda é moi novo para empezar a traballar. O texto é de José Antonio Abad que se

baseou nunha idea de Anisia Miranda, as ilustracións son de Rosa Osuna e a música que complementa o relato é de Fernando Severo Altube.

Outro libro-disco en formato álbum é o titulado *Hércules e Crunia*, inspirado na lenda que fala da chegada de Hércules a este cabo do occidente europeo, a súa loita co xigante Xerión e a fundación da cidade da Coruña. O texto é de José Antonio Abad, as ilustracións de David Pintor e a música da Banda Jazz Skills.

A colección Os Contos do Trasno rende homenaxe a Andersen cunha adaptación de *O patino feo* con ilustracións de Ana Sande que xa fora editada por primeira vez no ano 1999. E o álbum *O gato lambón* conta unha divertida e esaxerada historia de estrutura acumulativa, con texto de Patacrúa e ilustracións de Oliverio Dumas.

A nova editorial galega OOO, creada hai pouco en Pontevedra, dirixe a estes lectores a colección

XOSÉ COBAS, A DECISIÓ DE VALERIO, XERÁIS, 2005.

O, que se inaugura con dous álbums ilustrados de gran formato e tapa dura: *Rato Tom e Rata Tomasa*, de Marisa Núñez, cunhas estupendas ilustracións de Alessandra Cimatoribus, e é unha recreación do coñecido conto do ratiño que morre ó caer na ola, utilizando o recurso da rima e a estrutura acumulativa. O outro álbum titúlase *Manda narices!*, o texto, que recrea un conto maravilloso, é obra de Paco Liván e conta con orixinais ilustracións en técnica mixta, *collage* e debuxo, realizadas por Iván Prieto.

Moi prolífica, aínda que con mediocres resultados, foi a editorial A Nosa Terra. Oito novos álbums dos que seis son obra de Anxo Fariña. A nova colección Don Quixote e Breogán, con texto e debuxos deste autor, conta pequenas historias inspiradas en episodios e personaxes de *El Quijote: Na aventura dos muíños, O exército de ovellas, Dulcinea, a nena cabaleira e a pousada encantada*. Do devandito autor son tamén outros dous álbums da colección Contos do Miño: *Xabi non pode durmir e Os magos das formas*. Nesta mesma colección outros títulos aparecidos son: *O peixe de pedra*, de Ramón Loureiro e Xaquín Marín e *A historia infinda*, unha historia de pantasmas con debuxos de Pepe Carreiro e texto de Pablo F. Sepúlveda.

A Nosa Terra, segue a publicar con notable éxito os libros protagonizados polos Bolechas, personaxes moi populares creados por Pepe Carreiro. Nos últimos meses apareceron un total de vinte e cinco títulos novos repartidos en varias coleccións: Os Bolechas (2 títulos novos); Os Bolechas Descubren a Natureza (8 títulos). Os Bolechas Van de Viaxe (6 títulos); Os Bolechas Queren Saber (3 títulos) e Axenda 21 Escolar (6 títulos).

Mellor intención, moi moralizante por certo, que resultados, cómpre atribuír á editorial Nova Galicia Edicións, cos tres álbums editados: *Kofu: o neno de chocolate; Os xemelgos e o zapateiro máxico*, teñen un interese realmente escaso, tanto no referido ó texto como ás imaxes.

Unha colección de álbums nova é Xiz de Cor, de Baía Edicións. Nela apareceron catro libros para os pequenos lectores que son: *Alba de Vilalba*, de Luz Soriano e Mariana Riestra, que fantasea sobre os orixes do famoso capón tan tradicional desta vila luguesa; *Hércules e Xerión*, de Manuel Almofrei e Luis Sendón, recrea, unha vez máis, a lenda de Hércules e a construción da torre que leva o seu nome; *Unha de lobos*, de Manuel Almofrei e Chus Ferrín, recolle varios contos populares nos que o lobo é vítima da súa propia voracidade; e, finalmente, *Xiz de cor*, de Xoán Neira e ilustracións de Mariona Riestra, o que máis nos ten gustado, é un conxunto de bonitos poemas referidos a elementos da natureza e a seres e obxectos próximos ó universo infantil.

A editorial Everest-Galicia aposta sobre seguro e encarga a ilustración dos seus libros a recoñecidos e veteranos artistas. É o caso de Manolo Uhía que se ten encargado de dous libros nos que gozamos co seu persoal e inconfundible estilo. *O caracol sen sol*, no que Uhía escribe tamén o texto, aparece na excelente colección Rañaceos; e *Piñeco* (col. Montaña Encantada), combina os tenros debuxos de Uhía cun

texto de M. Lourenzo González, para contarnos a sorprendente historia dun esquío aventureiro. O outro recoñecido ilustrador a quen nos temos referido é Suso Cubeiro, persoalísimo tamén nas súas detalladas e humorísticas imaxes para o texto de Carmen Baz, *Xogando ás adiviñas* (col. Montaña Encantada).

Na colección O Parrulo da editorial Ir Indo escribe dous novos textos Toño Núñez. Ámbolos dous teñen forma versificada. *Macedonia de froitas*, ilustrado por Mingos Teixeira, vai expoñendo pequenas estrofas de catro versos, cada unha delas dedicada a unha froita diferente. En *As cores da vida*, con debuxos de Laura Comesaña, esta mesma estrutura emprégase para ir presentando as distintas cores.

Edicións Xerais de Galicia destina varias coleccións ós prelectores e primeiros lectores. Na colección Merliño apareceron tres novos títulos: *A pequena árbore*, escrito e ilustrado por Ánxeles Ferrer; *O vento de Antón*, con texto de Xosé Antonio Perozo e ilustracións de María Lires; e *Brrumm-Brrumm (un conto con rodas)*, de Alberto Varela Ferreiro.

Na colección Paseniño atopamos dous textos de Agustín Fer-

nández Paz: *Laura e os ratos e Raquel ten medo*, e un de Fina Casalderrey, *Eu son eu*, terra historia que fai rir contando os desvarios dunha avoíña moi vella que xa perdeu a cabeza.

A colección Andavía presenta obra de tres prestixiosos autores, cada un deles moi representativo nos seus persoais estilos. Xabier P. Docampo, apoiado nas fermosas ilustracións de Xosé Cobas e no engado da súa linguaxe, nárralles ós nenos en *A decisión de Valerio*, o conto dun home a quen un burro e un acordeón cambiaron a vida; Agustín Fernández Paz no libro *A fixida do mar*, moi ben ilustrado por Enric Solbes, establece de novo unha hipótese fantástica: ¿que pasaría se desaparecese o mar?; Fina Casalderrey, que tan ben sabe contar a especial relación entre os nenos e os anciáns, no libro *O meu avó é unha gata*, fálanos de Marciana e do seu avó Siro, o día no que case derruban as paredes da casa para localizar un gatiño perdido. Moi bonitas son tamén as ilustracións de Mariana Seoane.

A editorial Planeta-Oxford iniciase en galego coa bonita colección Camaleón que dedica ós máis pequenos a súa serie amarela. Nela, tres libros doutros tres coñecidos autores: Ana María Fernández coas ilustracións de Ánxeles Ferrer, no libro *Contos con sombreiro*, enfía unha serie de pequenos contos cos que unha mestra moi especial tenta devolver a alegría ós nenos tristes. Xoán Babarro polo texto e Jacobo Fernández polas ilustracións, proporciónannos un conto para cada unha das letras vocais no libro *Eioua e o seu nome*. Finalmente, Xosé Antonio Neira Cruz cóntanos en *Mambrú, cociñeiro de perfumes*, cómo o famoso soldadiño volve por fin da guerra disposto a exercer unha profesión que axude a xente a ser feliz; as ilustracións son de Pablo Prestifilippo.

Lectores autónomos

No tramo de idade que vai dos 7 ós 10 anos, atopamos na presente temporada un predomínio

ENJAMIO, A NOITE DOS ANIMAIS, GALAXIA, 2005.

da fantasía e do humor, creación de escenarios e obxectos maravillosos, novas referencias á tradición clásica e popular, importante presenza de animais que comparten protagonismo con nenos e nenas, aventuras, e tamén un certo achegamento ó realidade actual vista a través da mirada e da voz dos pequenos protagonistas. A maioría dos autores, como veremos, son escritores xa coñecidos, con bastante obra anterior, e mesmo algúns dos libros son continuación doutros anteriores nos que se reiteran personaxes e ambientes.

Situacións maravillosas e realidade cotiá, mesturadas con coherencia e naturalidade, é a proposta da que parte o veterano Agustín Fernández Paz no xa citada *A escola dos piratas* (col. Tucán, Rodeira-Edebé.). Unha escola perfectamente recoñecible que se desprende do seu emprazamento e é arrastrada polas augas ata o mar, levando no seu interior a todos os nenos e profesores, sérvelle ó autor de hipótese fantástica para contar unha divertida historia na que ridiculiza determinadas situacións e personaxes da vida escolar e aposta pola aprendizaxe a partir da propia vida e polo poder irresistible dos desexos e da imaxinación. Queremos destacar tamén o novo deseño da colección Tucán que, cun novo formato de maior tamaño, ten gañado en calidade e estética.

Fernández Paz é tamén autor de *A noite dos animais* (col. Árbore, Galaxia), enriquecido coas ilustracións de Enjamio e no que volvemos a atopar fantasía e humor. A noite á que se refire o título é aquela na que a pequena Raquel queda soa na casa por primeira vez, e os animais son os que, sorprendentemente, van tomando vida e materializándose no cuarto de estar, a medida que Raquel os vai debuxando nun extraordinario caderno. *A máquina contacontos* (col. Tucán, Rodeira-Edebé), de Xelís de Toro, preséntanos unha máquina que pode contar historias interminablemente e sen a aparente participación das persoas. O problema é que o rapaz que a herda

non sabe cómo facela funcionar. A maneira como finalmente o consegue, despois de varios intentos inútiles, pode verse como unha enxeñosa tarefa de axuda e intercambio, e tamén como unha forma simbólica de expresar cales son as fontes de toda creación individual.

Un misterio na mochila de Alba (col. Camaleón, Planeta-Oxford), de Fina Casalderrey e ilustrado por Xan López Domínguez, fálanos dunha mochila prodixiosa; a súa propietaria, Alba, semella atopar a felicidade con só abrila e mirar o que hai dentro, tanto é así que non a cambia nin por todos os xeados do mundo, nin pola posibilidade de transformarse nunha fada.

Máxicos son tamén os obxectos inanimados—un mini-reloxo espertador, un broche en forma de libeliña, unha bolboreta-coleiteiro e unha pequena bruxa de tea— que cobran vida e capacidade para comunicarse no libro de Concha Blanco, *A bruxiña da sorte* (col. Infantil, Obradoiro). As ilustracións que acompañan o texto son obra do artista Xosé Cobas.

Unha idea parecida é a que desenvolve X. H. Rivadulla Corcón no libro, *O elefante dunha soa orella* (col. Infantil, Sotelo Blanco). Aquí tamén son varios os seres inanimados que toman a palabra nos sucesivos capítulos—un peixiño de goma, unha flor, un coche, un zapateo, e así ata catorce— para ir presentando os

personaxes principais: un elefantiño de xoguete que foi fabricado cunha soa orella, unha nena e o seu pai.

O autor Alberto Varela Ferreiro escribe e ilustra un novo libro protagonizado por Anamarciana, a nena extraterrestre que ten moitas cousas en común cos nenos actuais, pero, eso si, todo, incluída a propia aparencia física dos personaxes, recreado dende unha suposta normalidade cotiá moitos milleiros de quilómetros de distancia. Nesta ocasión o libro titúlase *Anamarciana no planeta vermello* (col. Merlín, Xerais) e proponnos unha visita a Marte, lugar onde a protagonista vai pasar unhas vacacións.

A viaxe de aventuras que proponen Xoán Babarro e Ana María Fernández, escribindo unha vez máis a catro mans o libro *Na barriga do dragón* (col. Infantil, Obradoiro), é tamén alucinante, cara ó descoñecido e cheo de perigos. Pero non hai que desprazarse milleiros de quilómetros, senón entrar nunha nova dimensión á que se chega a través da boca do dragón que forma parte das atraccións de feira que se montaron na vila. A rapaza protagonista e o seu gatiño intéranse arriscadamente nos recunchos da barriga do mítico animal e van tendo sucesivos encontros que os obrigan a tomar decisións e amosar a súa audacia.

Compráenos falar dun novo autor, Xavier Queipo, quen na súa primeira incursión la litera-

XAN LÓPEZ DOMÍNGUEZ, UN MISTERIO NA MOCHILA DE ALBA, PLANETA&OXFORD, 2005.

tura infantil ten optado por escribir un libro que nos seus aspectos temáticos, estruturais, de uso da linguaxe, e mesmo na súa intencionalidade simbólica, se inspira directamente nos clásicos contos maravillosos. *O espello do dragón* (col. Merlín, Xerais) emprega as fórmulas e a linguaxe tradicionais para situarnos nun reino afastado no que se está a vivir unha gran traxedia e no que se busca un salvador que poña remedio a situación.

O cuarto prohibido, un dos títulos cos que apareceu no mercado a nova editorial pontevedresa OQO (léase «oco»), dentro da colección Q, dirixida a estas idades, recrea un conto popular adaptado e ilustrado por Itziar Ezquieta. De novo aparece este tema, tan frecuente na literatura popular e do que é máximo expoñente o famoso *Barbazul* de Perrault. Queremos mencionar a cuidada edición en cartón e salientar as suxestivas ilustracións da autora que subliñan o carácter inqueda da historia. O outro libro aparecido nesta colección, igualmente moi ben editado e complementado con fermosas ilustracións de Marion Cabassa, é o titulado *Celestino Tarambainas*, de Marisa Núñez. Trátase dun texto moi poético e simbólico que narra a historia dun home solitario e incomprendido.

Seguindo a liña que marca a súa traxectoria como autor de literatura infantil, Xosé Miranda volve sobre os contos populares

para crear unha historia propia e actual con fortes raíces na tradición. *Álvaro e Álvaro* (col. Merlín, Xerais) recrea con elementos novos o tema do trasno que usurpa a personalidade de outro, neste caso de Álvaro, o protagonista da historia, para intentar levar unha boa vida e cometer toda clase de trasnadas que lle serán imputadas á pobre vítima inocente.

A veterana Helena Villar Janeiro crea un personaxe que ten moita semellanza co inesquecible Konrad de Christine Nöstlinger. *Raúl* (col. Árbore, Galaxia), conta a historia dun neno que necesita ser reeducado, pois o pobre padece o síndrome de ODAT (obedece demasiado a todo). Menos transgresora que a escritora austríaca, Helena Villar sitúa a Raúl nunha familia normal, e ademais encantada coa docilidade do neno.

Dentro do chamado realismo cotián sitúanse dous libros debidos a Concha Blanco e Xavier López Rodríguez, respectivamente. O principal atractivo de ámbalas dúas historias está nas voces narradoras, os nenos protagonistas que relatan en primeira persoa as súas vivencias e sentimentos. *Boris e compañía* (col. Árbore, Galaxia), é o segundo libro que a autora, Concha Blanco, dedica a estes personaxes e, como na anterior ocasión, escoitamos a voz dunha nena que fala

de si mesma e da súa gata Boris e nos conta as pequenas aventuras que vive xunto co seu inseparable amigo Artur. López Rodríguez é un autor con probada facilidade para describir o mundo interior infantil e para amosar sutilmente, máis alá do que os seus protagonistas son quen de expresar, unha sociedade de adultos afectada por problemas e contradicións. *O dromedario nadador* (col. Infantil, Obradoiro) é unha tenra e bonita historia que se sitúa no medio rural galego. A voz que escoitamos é a de Xaquín que vive na aldea cos seus avós e soña con pasar unhas vacacións en Canarias, lugar no que o seu pai traballa como albanel. Pero Xaquín en un segredo e é que xa hai algún tempo que escribe unhas cartas que non obtéñen resposta, van dirixidas a súa nai da que non sabe nada dende hai seis anos, cando el e o seu pai retornaron de Alemaña. Tamén nos gustaron as ilustracións de Javi Montes.

Mozos lectores (11-14 anos)

Nenas, moitas heroínas apareceron nestes meses nos libros destinados a este grupo de idade, o que vén sendo unha tendencia nos últimos anos. No que respecta ás temáticas, tamén aquí segue primando a fantasía

nas súas múltiples variantes, seguida polos libros que reflicten a realidade cotiá, e tamén a tradición, que xa se permite versións máis libres e mesmo a utilización da parodia.

Empezamos saudando a aparición dunha colección nova da editorial coruñesa Baía. Trátase da Meiga Moira que ademais ten establecido un premio que leva o seu nome. Os dous primeiros libros editados son precisamente o 1º premio e o finalista da primeira edición. A parte doutros méritos, permítenos coñecer a dous interesantes autores novos. O libro premiado titúlase *O lume dos soños*, de Cibrán Ólloa. Trátase dun relato de fantasía no que o autor emprega numerosos elementos clásicos deste xénero, con propostas que fan lembrar a Michel Ende e a Lewis Carroll, e que leva os lectores a vivir xunto coa heroína principal unha aventura nun mundo paralelo no que actúan unhas forzas destrutivas que ameazan acabar coa realidade (¿ou coa ficción?) na que ela vive. Describe tamén a existencia duns «paraísos infantís» onde os nenos e nenas son obrigados a practicar ininterrompidamente un xogos que acabar escravizándoos e matando neles os gustos pola vida e pola liberdade. O libro finalista é obra de Conchi Regueiro, *Un marciano neste mundo*. Nel a fantasía toma a forma de relato de ficción científica xa que o personaxe principal é unha rapaza con extraordinarias capacidades mentais que a levan a formar parte dun equipo de científicos que traballan en segredo na confección dunha máquina que permite viaxar no tempo. A chegada inesperada dun avó do que descoñecía a súa existencia, leva a rapaza a interesarse polo pasado e a indagar sobre aspectos da historia familiar.

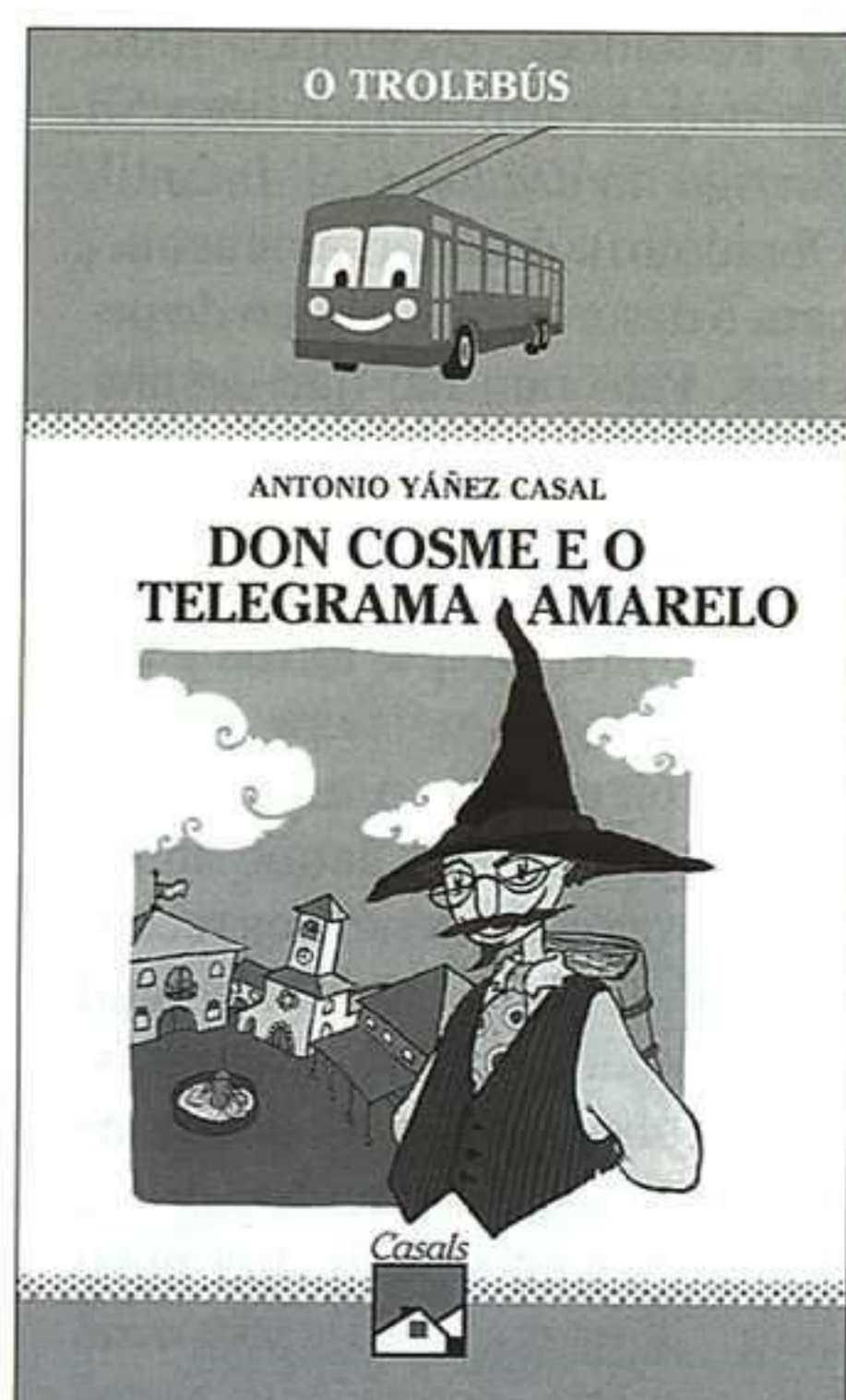
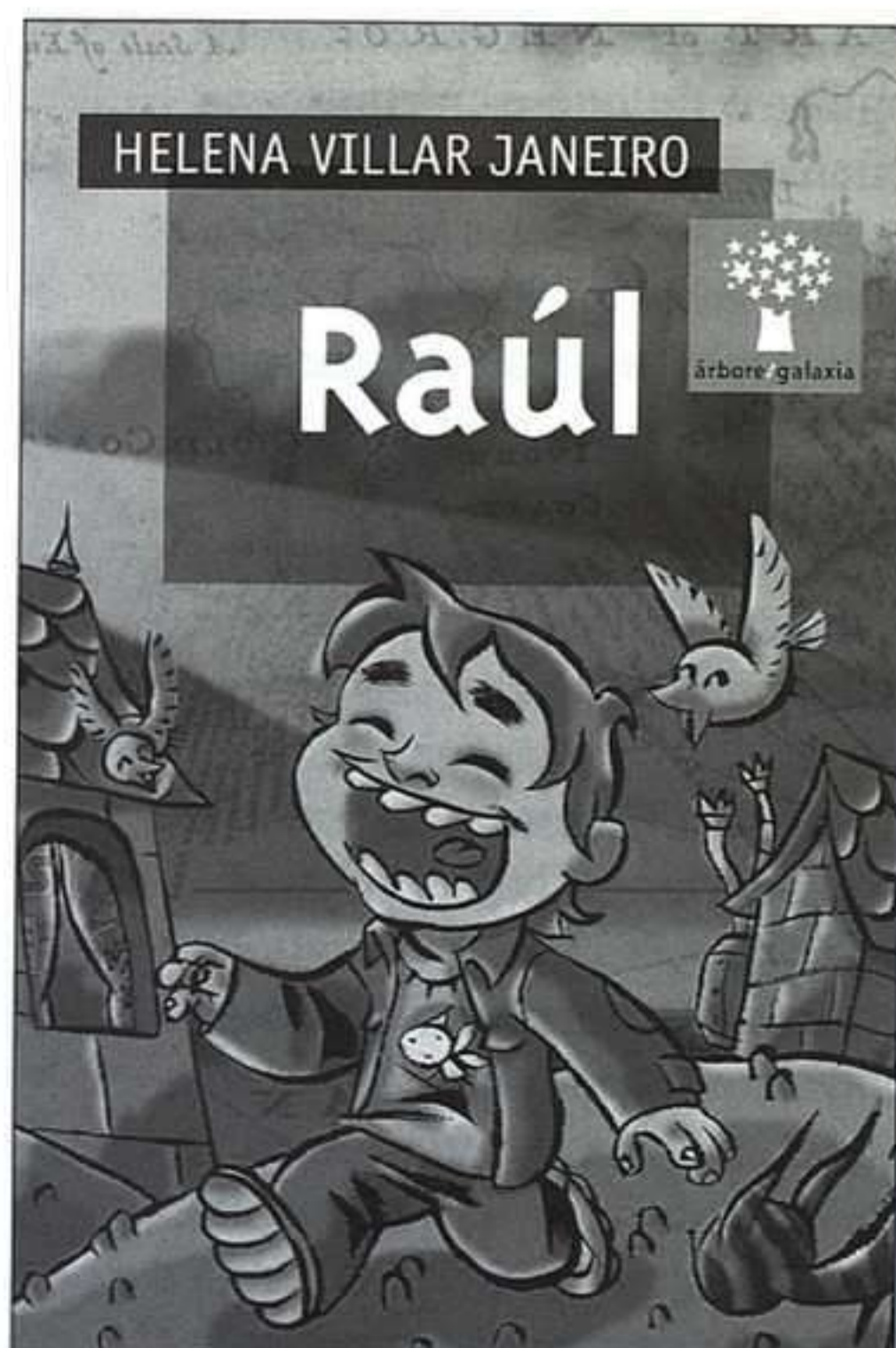
Outro premio que pasamos a reseñar é o outorgado pola Deputación Provincial de Ourense e que leva o nome de Pura e Dora Vázquez, en homenaxe a estas irmás, pioneiras da literatura infantil galega. O libro premiado, editado pola propia entidade convocante, titúlase *Adeliña* e está escrito por Celia Díaz Nú-

ñez (outro nome novo a ter en conta). É un relato misterioso e inquietante, tamén con protagonista principal feminino, que propón a existencia dunha porta que permite comunicar o mundo real con outra realidade, especie de cárcere-paraíso, no que viven intemporalmente rapaces de todas as épocas que no seu momento foron dados por desaparecidos. A este mundo chega a protagonista xunto cun amigo seu e unha vez alí deberán optar por tentar recuperar a súa propia vida, incluída a inevitable morte, ou permanecer para sempre nesa especie de limbo intemporal onde o primeiro que se perde é a memoria do xa vivido.

O autor Ramón Caride retoma os personaxes da serie Sheila e Said nun novo libro que titula *A negrura do mar: os arquivos de Sheila e Said* (col. Merlín, Xerais). Como en libros anteriores, o recurso da ficción científica e o distanciamento no tempo sérvenlle ó autor para botar unha ollada crítica a problemas actuais, neste caso a guerra, a destrución do equilibrio natural e o dano a saúde ocasionado polos que actuando desaprensivamente só buscan beneficios económicos. O libro recolle tres relatos curtos. No segundo deles, unha voz en terceira persoa achéganos detalles sobre a orixe e a infancia destes irmáns e a súa chegada a Galicia fuxindo dunha guerra na que morreron os pais.

Tamén Ánxela Gracián utiliza o recurso do distanciamento para escribir unha historia de contido crítico. Neste caso a autora elixe como personaxes as toupas no seu libro *A toupiña cegarata* (col. Árbore, Galaxia). A través destes animais humanizados, un deles é quen narra en primeira persoa a súa loita por acadar unha comunidade, liderala e protexela dos perigos, preséntaselles ós lectores un paralelismo con actitudes e sentimentos dos humanos.

Un libro salientable para este grupo de idade é o escrito por Manuel Lourenzo González, *Ela atopa un nome* (col. Catavento, Tambre-Edelvives). Xa coñecemos a capacidade deste autor pa-

SUSO CUBEIRO, XOGANDO ÁS ADIVIÑAS, EVEREST, 2004.

ra recrear dende a parodia humorística personaxes e situacións dos contos clásicos, e do libro actual podemos dicir que, entre outras cousas, é un auténtico homenaxe a libros, personaxes e autores ben coñecidos. A idea central ten moita semellanza coa de *A historia interminable* xa que tamén aquí unha nena con problemas persoais e transportada a través dun libro a un mundo que está en perigo e precisa ser salvado. Ese mundo en perigo é precisamente o da ficción e a fantasía, e a gran ameaza que o acosa é o mercantilismo atroz que perverte todo o que toca.

Antonio Reigosa, recoñecido polos seus estudos e recompilacións da literatura de tradición oral, inspírase tamén nesta inagotable fonte para as súas creacións persoais. É o caso de *Bacorinho* (col. Merlin, Xerais), traxicomedía humorística protagonizada por un porco que se rebela contra o seu tradicional destino e desexa cambiar o previsible desenlace da historia. Con humor e moitos acenos os lectores, establécese a «heroica» loita do cocho «progresista» contra as forzas «reaccionarias» que non poden permitir que trunfen o cambio e as novas ideas.

Xoán Abeleira engade un novo título á colección Nunavut, *Sedna, a deusa do mar* (Xerais) é xa a cuarta entrega protagonizada por esta nena esquimó, a través da que o autor nos achega a vida deste pobo.

Varios son os novos títulos de contido realista que describen a vida cotiá e os problemas cos que poden atoparse os rapaces destas idades. *A tenda de antigüidades* (col. Tucán, Rodeira-Edebé), de Daniel Ameixeiro, introdúcenos no mundo interior dunha preadolescente que empeza a descubrir novas necesidades e intereses para os que xa non lle serven as seguridades que a protexeron durante a nenez. Xoán Babarro e Ana María Fernández nun relato cheo de tenrura e poesía —*O fillo do rei desaparecido* (col. Ala Delta, Tambre-Edelvives), presentan a Lino, un rapaz que viviu na crenza de que o seu pai morrera ó pouco de nacer el e que,

de súpeto, polos comentarios dunha vella tía, descobre a existencia dun pai a quen os recordos da anciá señora presentan como un heroe adornado de maravillosas virtudes e capacidades.

Tamén Carlos Mosteiro no libro *Ese unicornio rosa* (col. Ala Delta, Tambre-Edelvives) retrata a un rapaz con problemas. É o propio neno, Miguel, quen fala e o autor utiliza a súa voz como un dos atractivos da historia. Miguel quere seguir sendo un neno e non saber nada das cousas que poden facerlle dano, quere que os reis Magos existan de verdade e, por riba de todo, quere que todo volva a ir ben entre os seus pais.

Coa sensibilidade que a caracteriza, a escritora An Alfaya fai falar a súa pequena protagonista no libro *Unha xanela para Cecilia* (col. Ala Delta, Tambre-Edelvives). A voz que narra os acontecementos cotiáns altermnase no relato con outros textos que recollen os pensamentos que Cecilia vai anotando nun caderno e que teñen as ventás como principal tema de reflexión, as ventás como obxectos reais, pero tamén como símbolos que suxiren imaxes intimistas. Como complemento do texto, o libro está adornado con fermosas fotografías de Olga Seoane que representan precisamente ¡ventás!

Os arriscados (col. Árbore, Galaxia), é o primeiro libro que Miguel Anxo Mouriño dedica ós lectores mozos e nel, baixo a forma de lembranzas que un adulto rescata da memoria, cóntansenos as aventuras dunha panda de rapaces, as xornadas escolares, os xogos, a camaradería, situacións de risco... Todo isto aparece nas evocacións do narrador xunto con, penso eu, un excesivo afán didactista e aleccionador que se desprende de xeito moi evidente

do relato. Finalmente, *Don Cosme e o telegrama amarelo* (col. O Trolébus, Casals), de Antonio Yáñez Casal con debuxos de Xulia Barros, é unha divertida historia que conta a lea que se organiza nunha pequena vila cando unha bruxa e unha pantasma acceden a alcaldía e propóñense gobernar por quendas, unha semana cada un deles.

Adultos mozos (+ 14 anos)

Nesta difícil zona de equilibrio e controvertida separación entre a literatura concibida para estas idades e a literatura en xeral, sen adxectivo orientador respecto do destinatario, atopamos nestes últimos meses unha serie de libros que responden a tendencias e temáticas que se veñen repetindo dende pasadas temporadas.

Un libro de relatos de distintos autores sobre o tema central do Camiño de Santiago é *Postais do Camiño* (col. Árbore, Galaxia). Son once breves historias debidas a outros tantos creadores, todos eles ben coñecidos —Marilar Aleixandre, Agustín Fernández Paz, Paco Martín, Fina Casalderrey, Gloria Sánchez, An Alfaya, Ana María Fernández, Xoán Babarro, Antonio García Teijeiro, Helena Villar Janeiro e Paula Carballeira—, que dende distintos posicionamentos e cunha rica diversidade nos seus persoais estilos, sitúan o Camiño Francés como espazo físico e centro inspirador do relato. Hai historias misteriosas, iniciáticas, inspiradas en vellas lendas e tradicións, que relatan encontros fundamentais..., e mesmo unha delas, a escrita por Gloria Sánchez, ten forma teatral.

Relatos breves, recollidos directamente da tradición oral, son os reunidos polos especialistas Xosé Miranda e Antonio Reigosa para a colección de Edicións Xerais Lendas de Galicia. O longo título: *Arrepíos e outros medos. Historias galegas de fantasmas e de terror*; xa nos dá idea cabal do seu contido, e o recoñecido prestixio dos autores garante a calidade literaria dos textos. Diremos ademais que, xunto ás tradicionais lendas de orixe rural, os autores inclúen tamén modernas lendas urbanas que se foron consolidando como tales nos últimos tempos. Moi interesante é o prólogo no que expoñen as características destas historias e defenden o seu valor sociocultural e formativo.

Galaxia, dentro do grupo de Editores Asociados, encargou ós escritores Rosa Aneiros e Darío Xohán Cabana dous novos títulos para a colección Lendas que recolle historias, mitos e crenzas procedentes doutras culturas. Aneiros no libro *O xardín da media lúa*, achéganos a cultura árabe, orixe de tantos contos e lendas que chegaron a nós de múltiples maneiras. *Dende o Himalaia a Ceilán* é o outro título no que Darío Xohán Cabana nos conta vellas crenzas e lendas da fascinante e milenaria cultura hindú.

Son tamén relatos breves os reunidos polo escritor Pedro Ferriol no seu debut na literatura galega. *Un home na praia* (col. Fóra de Xogo, Xerais), presenta doce historias diferentes relacionadas entre si polo nexo común da fantasía, e do misterio que se introducen de maneira inquietante na vida cotiá. Nesta mesma colección, Fóra de Xogo, aparece o Premio Merlin 2004, *O Brindo de ouro. I A chamada*

do *Brindo*, de Xesús Manuel Marcos. É un relato de aventuras e fantasía épica, que sitúa a súa acción nun pasado mítico e presenta personaxes de marcado carácter heroico, nunha liña narrativa e temática que podemos situar no prolífico ronsel dos seguidores de J. R. R. Tolkien. O finalista deste Premio Merlín 2004, e tamén editado na mesma colección, cambia completamente de tema e de estilo. *Toda vai ir ben*, de Silvestre Gómez Xurxo, incide noutro dos temas estrela da literatura xuvenil: os problemas actuais que afectan á sociedade e á familia. Neste caso concreto, trátase da unha enfermidade moi grave que ameaza destruír a familia da moza protagonista. De xeito pormenorizado, alternando o narrador exterior en terceira persoa coa voz da propia rapaza, mediante os seus monólogos interiores destinados a un osiño de peluche que lle serve de silencioso interlocutor, asistimos á dura, pero esperanzada, loita pola vida que leva a cabo a nai da protagonista.

O relato de ficción histórica está representado por: *A unlla da aguia* (col. Nume, Toxosoutos), de Ramón Carredano Cobas, gañador do III Certame de Relato de Aventuras Antón Avilés de Taramancos, patrocinado polo Concello de Noia, está ambientado a comezos do século XIX, durante a guerra da Independencia, e narra a aventura de cinco soldados que chegan á vila mariñeira de Noia co encargo secreto de coñecer a opinión da poboación fronte a un posible levantamento popular contra as tropas francesas de ocupación. O mesmo marco histórico ten o relato de Miguel Anxo Fernández, *O sangue dos Cortiña* (A Nosa Terra), aparecido na cuidada colección Relatos Históricos, con ilustracións de Pepe Carreiro. Nesta ocasión son os habitantes das terras do Ribeiro os que opoñen heroica e desesperada resistencia ó avance do exército napoleónico.

A guerra tamén, pero esta vez situada nun inquietante futuro, é o marco da novela de Manuel Darriba, *Experimentos coa mentira* (col. Costa Oeste, Galaxia).

Cunha estrutura narrativa complexa que vai alternando distintas voces e obrigando ós lectores a recompoñer as diversas pezas que amosan facetas da historia separadas no tempo e no espazo, a novela conta un episodio concreto da guerra fría que manteñen os dous bloques de poder nos que se ten dividido o mundo.

Rafael Lema retoma personaxes e ambiente dun libro anterior (*Mareas negras*), para situarnos de novo na Costa da Morte. E tamén nesta ocasión as aventuras e o típico relato de pandas mestúranse coa denuncia de prácticas ilícitas e desaprensivas e coa defensa do medio natural. *O Club do Corvo Mariño* (col. Ala Delta, Tambre-Edelvives), sitúa os seus protagonistas ante un caso de piratería internacional. Agora trátase de preservar o patrimonio histórico fronte ós espoliadores de fondos mariños que empregan cartos e avanzada tecnoloxía para facerse con valiosos restos de naufraxios. Una muller madura que volve a vista atrás e enfronta dolorosamente un pasado que a mortifica dende a nenez, é o tema central do libro de Concha Blanco, *Sara* (col. O Trolebús, Casals). Nese facer contas coa vida, buscando comprender e perdoar, a protagonista do relato achéganos a unha pequena aldea galega na década dos 50, a nena que ela foi e o baleiro nunca su-

perado da ausencia do pai, emigrante. *Sede en Ourense* (col. Costa Oeste, Galaxia), de Uxía Casal, é unha novela que parte dunha situación un tanto inquietante: a cidade de Ourense e os seus habitantes sofren dende anos atrás unha persistente seca que acaba por converter a auga un elemento escasísimo e de moito valor. Nese ambiente xorde e se desenvolve un potente mercado negro do precioso líquido. E aí é onde viven e se relacionan os personaxes da novela, unhas vidas entrecruzadas nunha perigosa trama que semella ter o seu centro nunha cervexería da cidade, lugar ó que todos acoden con distintos propósitos.

A interesante colección Docexvintedous da editorial Sotelo Blanco tennos permitido ir coñecendo novas voces da narrativa galega que amplían o horizonte temático e estilístico e que ofrecen literatura xuvenil, non só polos posibles destinatarios, senón tamén polos propios creadores dos relatos. É o caso de Patricia A. Janeiro, unha autora que na súa novela *Caixa de mistos* leva a cabo un persoal e interesante exercicio de escritura. Varios personaxes conflúen coas súas vidas na cidade de Santiago na noite do 23 de xuño; todos eles teñen certo parecido cos personaxes do célebre cadro de E. Hopper, *Noctámbulos*, que pre-

cisamente actúa como *Leitmotiv* da historia. Todos buscan algo e todos atopan e perden algo no decurso desa noite. A novela pecha dunha maneira un tanto sorprendente que obriga os lectores a reconsiderar o punto de vista de toda a historia.

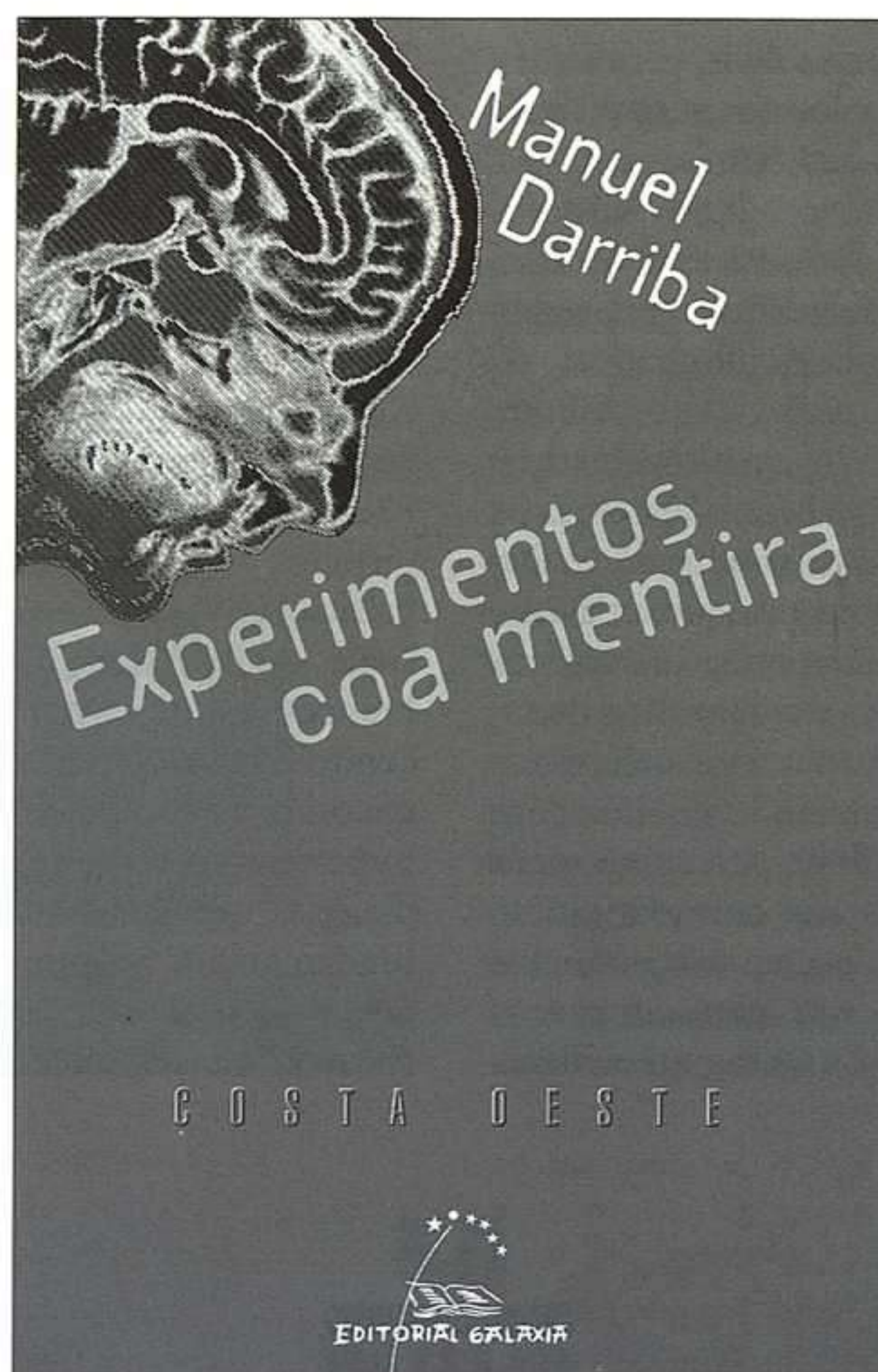
Outra autora nova que se iniciou precocemente na literatura e que na actualidade xa ten un posto consolidado, é Inma López Silva. Precisamente agora a editorial Galaxia na colección Costa Oeste recupera o libro co que se deu a coñecer gañando o Premio Rúa Nova no ano 1996. *Neve en abril* sorprende pola madurez da escrita e polo tema elixido que é o drama duns personaxes perseguidos polas sombras do pasado e polo peso das lembranzas dos terribles tempos da guerra civil.

Poesía e teatro

Unha vez máis, a poesía e o teatro son os xéneros con menor presenza de novos títulos nos últimos meses.

Dous vetarás autores asinan os libros de poesía aparecidos ultimamente. Antonio García Teijeiro escribe o seu novo poemario *Chove nos versos*, moi ben editado por Xerais e coas fermosas ilustracións de Lázaro Enríquez, no que a chuvia é o principal obxecto poético. O ritmo, a musicalidade, os numerosos recursos fonéticos e sintácticos, así como a homenaxe a outros poetas, trazos estilísticos característicos deste autor, volven estar presentes neste libro. A outra autora é Helena Villar Janeiro que vén de publicar na bonita colección Arume (Edicións do Castro), *Na praia dos lagartos*, co que gañou o II Premio Arume 2003. É un conxunto de breves e rítmicos poemas, de alta calidade lírica e rica linguaxe, nos que a autora, mediante conseguidas personificacións, fermosas metáforas e delicadas imaxes sensoriais, vai presentando paisaxes e seres vivos dos montes.

Un libro de teatro para nenos é o gañador do Premio Lazarillo 2004, *A noite da raíña Berengue-*

la (col. Camaleón, Planeta-Oxford), de Xosé Antonio Neira Cruz. O texto ten como punto de partida a historia, con personaxes reais como a raíña Berenguela, seu esposo Afonso VII, rei de Galicia, León e Castela, o arcebispo Xelmírez, dona Urraca..., tamén se inspira na lenda que conta que todos os 24 de xullo, durante a noite, a raíña Berenguela abandona o seu sartego na Catedral e percorre as rúas de Santiago. Pero, fundamentalmente, como se nos informa na introducción, a obra utiliza os elementos da fantasía e o ensoño, con importantes doses de humor, poderíamos engadir, e facendo referencia ó tema do amor e a morte.

O Camiño de Santiago é tamén o marco no que se sitúa a obra de teatro, *A boca do inferno* (col. Punto de Encontro, Everest-Galicia), de Carlos Freire. Neste texto teatral preséntansenos os problemas e preocupacións que a chegada dun cego cantante de coplas suscita entre as «forzas vivas» dunha pequena vila, que temen que saian á luz as súas pequenas ou grandes ruindades.

Citaremos a aparición de novos caderniños con textos teatrais na colección A Pinguela, teatro escolar, de Edicións Ferrenza. Un total de once novos títulos de diversos autores, con características semellantes as xa comentadas en ocasións anteriores.

Diremos tamén, porque nos parece importante, que o pasado inverno o Centro Dramático Galego estreou a obra de teatro para nenos, *As laranxas máis laranxas de todas as laranxas*, do lembrado autor Carlos Casares, con gran calidade na montaxe e na interpretación. A obra conta cunha atractiva guía didáctica para uso de escolares e profesores, que foi editada pola Xunta de Galicia, con textos de Magdalena de Rojas, Cristina Novoa e Pilar Sampedro, e con ilustracións de Óscar Villán.

Cómic

Tres álbumes de cómic, moi interesantes, teñen aparecido ulti-

ANA SANDE, O PATIÑO FEO, KALANDRAKA, 2005.

mamente. Dous deles, editados polo grupo DBbanda, recollen obra de artistas que popularizaron os seus personaxes nas páxinas da desaparecida revista *Golfiño*. Un deles é Kiko Dasilva que no álbum, *Fiz nos biosbardos*, amosa as aventuras deste neno con tres pelos que tanto gusta ós rapaces. O outro é Andrés Meixide que no seu álbum *Thom* presenta a este estupendo personaxe, o vaqueiro americano afincado no agro galego, e os seus impagables animais domésticos.

O terceiro traballo é o álbum *A mansión dos Pampín* (C.O.A.G.), con guión e debuxos do xenial Miguelanxo Prado. Unha obra para mozos e adultos que é unha lúcida e desapiadada sátira, suavizada en parte polo humor e unha certa tenrura, contra toda a estrutura caciquil que hai detrás do urbanismo feroz que ameaza o patrimonio e a fisionomía dos nosos lugares.

Libros editados polas institucións

A colección Lagarto Pintado, editada pola Xunta de Galicia, vén de sacar sete libros novos, traballos colectivos dun bo número de escritores ben coñecidos. Todos eles inclúen relatos breves e son unha boa mostra do variado panorama de autores e autoras da actual literatura infantil en lingua galega, así como dos ilustradores que traballan neste campo. Os títulos dos libros son: *Contos de barcos, paxaros, infancias e pesadelos*, ilustrado por Óscar Villán; *Contos de cabuxas, ratos, libros e casas*, ilus-

trado por Manuel Uhía; *Contos de charlatanes, grumetes, botas e fendas*, ilustrado por Federico Fernández; *Contos de máscaras, rúas, perdicións e caníbales*, ilustrado por Xosé Cobas; *Contos de trabes, animais, parvos e un ensaio*, ilustrado por Xaime Asensi; *Contos de chistes, portas e sorrisos*, ilustrado por Andrés Meixide, Jacobo Fernández e Manuel Uhía; e *Contos de circo, cronopios e aviões*, con ilustracións de María Lires.

Con texto de Xosé Antonio Neira Cruz e ilustracións de Noemí López, outro libro-álbum editado pola Xunta de Galicia, *A viaxe a Compostela de Renato Ratoní, rato de compañía de Cosme III de Medicis*, de luxo, en gran formato, no que as ilustracións alternan con retratos, documentos e obras artísticas da época (mediados do século XVII), e onde un rato narrador vai informando da viaxe realizada polo entón príncipe de Toscana por terras de España e Portugal.

Traducións

Foron moitas as traducións ó galego que se fixeron nestes últimos meses no campo da literatura infantil e xuvenil. Non pretendemos dar conta exhaustiva de todas elas e imos limitarnos a mencionar algunhas que nos parecen salientables. En primeiro lugar, saudamos con pracer a chegada do noso rato favorito, *Frederick* (col. Tras os Montes, Kalandraka), de Leo Lionni, que xa lles fala ós nenos galegos no seu idioma.

Un clásico popular como

Roald Dahl incrementa o número de títulos neste idioma coas traducións para a colección Merlin dos libros *Charlie e a fábrica de chocolate* e *Charlie e o grande ascensor de cristal*.

Tamén é xa posible ler en galego parte da obra doutro grande contemporáneo, Ray Bradbury, do que apareceron na colección Fóra de Xogo os libros, *Crónicas marcianas* e *Fahrenheit 451*.

E rematamos...

Queremos rematar cunha reflexión que se aparta un pouco do que é a análise do panorama editorial, obxecto central deste artigo, pero que coidamos oportuna e que ademais non ten deixado de inquietarnos dende que certa noticia aparecida no xornal *El País* a primeiros de xullo nos golpeou cuns datos preocupantes. Segundo as conclusións dun traballo de investigación encargado a espertos pola Fundación Germán Sánchez Ruipérez, hai en España un 40 % de docentes de Primaria e Secundaria que non utilizan nunca a biblioteca e máis do 76 % traballa exclusivamente cos libros de texto. Quizás como resultado, no mencionado estudio coméntase que a maioría dos alumnos destas idades non teñen experiencia no uso da biblioteca nin lles interesa.

Unha vez máis, vemos que o «factor humano» parece quedar un pouco atrasado no esforzo por elevar e consolidar o nivel lector deste país. Xa sabemos, tense dito moitas veces e é verdade, que os docentes non poden ser os únicos responsables, pero, unha vez dito isto, conviría reflexionar sobre qué facer e cómo actuar para acadar ese obxectivo recorrente de «formación de lectores voluntarios» que aparece de maneira reiterada en todos os niveis da escolarización obrigatoria.

Polo que levamos visto, libros hainos, e bos, pero o principal será atopar a maneira de poñelos ó alcance dos seus destinatarios e axudar a estes a descubrir o interese persoal que para eles pode ter a lectura. ■